

KOMÁROMI GABRIELLA: VERESS MIKLÓS (1942–2019)

„... életfogytigra / ítélt az Isten” – írta az *Őszi rohamok* című versében. Nem volt harmadolás. Pedig gyerekkorától kísértette a halál. Lázzórsák nyíltak gyerekarcán, tüdőműtét rémisztette ifjúságát. S amíg csak élt, konokul nyomába szegődött a baj, a betegség. Sokkal inkább, mint a boldogság. Talán ezért is volt olyan érzékeny mások szenvedéseire, halálára. Annyi mindenkit elsiratott. „Kormos István halott / mint Latinovits / előbb egy évvel, / négy hónap még, / s Nagy Lászlót elsirathatod; / a versek halántékon lótt áldozatok” – olvashatjuk. (*Himnuszködben*)

Míntha nem ez lett volna a számára megírva, de mégsem keveset élt. 77 évet január 13-ig, s még egy felet július 9-ig. Nem ment el fiatalon. Nem lopott el tőle éveket, évtizedeket a sors.

Az egyre szaporodó nekrológokból sorra-rendre hiányzik egy életrajzi adat. Az nem marad ki, hogy Baracson született, de annak nincs nyoma, hogy Kaposváron gyerekeskedett, itt nevelte fel egyedül az édesanyja, Tamás Katalin. És itt lett költő. A Táncsics Gimnáziumban 14–15 évesen már annak számított. Krasznai Lajos tanár úr úgy dajkálta a tehetségét, mint ahogy egy agyonszeretett gyereket szokás félteni. A *Somogyi Néplapban* (1959. április 12.) találtam két verset egymás szomszédságában, az egyiket a huszonéves Bertók László, a másikat a tizenéves Veress Miklós írta. Miklósé szerelmes vers: *Dal a csókról*. Mi, nyurga lányok a Munkácsyból felnéztünk rá, pedig alacsonyabb volt nálunk és kislíus. De megéreztek, nem akárki. És mondták is. Nála bájosabb, kedvesebb kamaszt ritkán hordott hátán a föld.

Néhány évtizeddel korábban bizony nemigen elegyedhettünk volna beszédbe a Somssich Gimnázium fiaival. A rendtartás szerint a lányok is, a fiúk is csak az épület felőli járdán járhattak. Vének volt ácsorogni, átbámulni. Szabályozott volt, hol lehet átkelni az úton. Ehhez képest már szabadok voltunk.

Bizony sokat adtunk arra, miként vélekednek rólunk odaát. Féltékenyen figyeltük, kit hívnak meg a rendezvényeikre. Nekünk lányoknak volt egy pocsek küllemű, stencilezett újságunk. Az *Ifjú Figyelő*, a lánygimnázium KISZ-szervezetének lapja. (Nekik még nem volt Voluntasuk.)

Miklós hazakísért egyszer:

– Olvastam a lapotokat. Kettőtök írása tetszett – mondta –, a tiéd és Fábri Annáé.

Ma is vállalnám azt a kis esszét, amit Radnótiról írtam az 50. évfordulón. Lám, milyen korán beleszerettünk abba, amit élethossziglan csinálunk. Anna is, én is.

Ha Katalin, az édesanyjával találkoztam (leginkább a könyvtárban), ilyesfélét mondott a szegedi egyetemistáról: le se feküdt, amíg ki nem olvasta Jack Londontól a *Martin Edent*. Nosza, mind a ketten kikölcsönöztük. Nem tudhattam még, micsoda anyaversek születnek majd erről az asszonyról, amikor költő fia a verseiben elsiratja, „ki már az űrben didereg”. (*Szívhang és visszhang*)

Sokan figyeltünk rá egész életében innen Somogyból. Hol van, mit csinál, mit ír? Amikor az *Élet és Irodalom* munkatársa volt, nála nyitottam ki a lapot. Amikor a *Mozgó Világ*ot szerkesztette, büszkék voltunk rá és féltettük is.

Volt rá okunk. 1974–1980-ig állt a lap élén. Akkor Aczél György eltávolította. A szakirodalom a „kirúgta” szót használja utólag. Véletlenül tanúja voltam annak, ahogy utódát, Kulin Ferencet tetemre hívták egy főszerkesztői értekezleten, ahol a *Somogy* akkori főszerkesztőjét helyettesítettem. Kulin szemben ült velem, a hangja nem, de a keze remegett. Ilyen lehetett Miklós is. Ugyanekkor marasztalták el a *Tiszatáj* főszerkesztőjét, Vörös Lászlót. Meg merte tenni, hogy el se jött.

Még mindig rettenetes idők jártak felénk, pedig már 1982 ősze volt, s utólag már mást hiszünk ezekről az évekről. Az se lehetett könnyű, amikor két esztendeig (1986–1988) az Írószövetség főtítkáráként dolgozott. Utólag nem kapott kárpótlást a megpróbáltatásaiért. Sőt. A rendszerváltás után őt, a lázadót nevezték „veresnek”, „rózsaszínnek”.

Megpróbált gyerekeknek írni, szinte kezdettől, másoknak is volt ez már menedék, ha bajok támadtak körülöttük, de nem gyermekírónak született.

Nemcsak lázrózsákkal, de lázasan élt. Többször is leírták, hogy mindenekelőtt József Attila követője volt, legjobb pillanataiban folytatás is az életműve. De azt is tudjuk, rajta kívül kik voltak a legszeretettebb költői. A *Napút*-online című folyóirat egy körkérdésére (*Kártyavár*, 1999. február) felsorolta: Berzsenyi, Vörösmarty, Vajda, Kosztolányi és persze mindazok, akik a *Mozgó Világban* megfordultak.

Sokat, sok nyelvből fordított. Az orosz irodalomból a legkedvesebb költőimet: Alekszandr Blokot és Marina Cvetajevát.

Nem múlt el fölötte nyomtalanul az élet, se a közélet, se a magánélet. Korán megviselődött viszontagságaiktól. Szép, ifjú arcát felszántotta az idő, először a szája sarkában jelent meg egy keserű vonás, aztán a pillantása lett keményebb. Jól látszik a fotókon. A magyar Pimodánra menekült, mint Ady óta oly sokan. „Felejtő hely” volt neki is sok borral, pálinkával.

De mégsem mondhatjuk, hogy abbahagyott, félbehagyott bármit is. Kötetek sorát hagyta ránk (*Erdő a vadaknak*, 1972; *Bádogkirály*, 1975; *Porhamu*, 1978; *Vakügetés*, 1983; *Fényárnyék*, 1985; *Somogyi utazás*, 1999; *Éjféli verőfény*, 2001; *Éjszaka gyűrött atlaszon*, 2002; *Csodák és micsodák*, 2010). És műfordítások rengetegét. Nemcsak ránk – ahogy mondta –, mindenkire: a kolozsvári diákra, a ruszin tanítóra, a vajdasági pékre, a szlovákiai hentesre, a kanadai bevándorlóra.

Valahol azt szeretné, ha nemcsak olvasnánk a verseit, hanem a költészete is olvasna minket.

A Táncsics Gimnázium kapuja mellett van egy emléktábla, amely az iskola hírességeinek nevét őrzi.

Az utolsó sor még hiányzik: 1956–1960-ig idejárt Veress Miklós, a költő.